

eszembe jutott, hogy nem háziállat, simogatásom nem nyugtatja meg, hátrahúzódtam, és mint aki eszt veszttette, futni kezdtem, mert hirtelen arra is rájöttem, hogy otthonról is csak azért küldtek el, mert meg fog halni, és én semmit sem tehetek.

Zoltán Gábor

A SZENT HÁZ

Galambok forgatják a fejüket, néznek le a fenti spájz- és véceablakokból a lichthóf aljába. Ők otthon vannak, és nem értik, az emberek mit keresnek azon a galambnak való helyen. Hogy most miért guggolnak ott?

A galamboknak mindegy, hogy kik élnek a lakásokban. Hogy akik eddig a házban éltek, azokat elviszik-e, és hogy miféle emberek jönnek helyettük, azzal se foglalkoznak. Persze ha gerlék betelepüléséről volna szó, ők is megszólalnának, a maguk módján természetesen.

Nagylány guggol odalent az unokahúgaival, mintha bújócskázának.

Ki hitte, hogy épp itt kezdődik? A nyilasok átveszik a hatalmat, és első dolguk járórt küldeni ebbe a házba? Csöndes, elegáns, se túl nagy, se túl kicsi ház. Igaz, hogy csillagos ház, de a lakások egy részében még mindig keresztények laknak, és vegyesházások. A létszám nyár eleje óta felduzzadt, a zsidónak minősülő családokhoz más, hasonló családok költöztek be olyan környékbeli házakból, melyek nem lettek csillagossá minősítve, és így azokban zsidónak minősülő személyek tartózkodása a továbbiakban nem volt megengedett. A legtöbbjük nő és gyerek. A férjeik, apáik munkaszolgálaton vagy már valamelyik tömegsírban.

A kislányok apja, a nagylány nagybátyja mindeddig itt maradhatott, és tett bizonyos előkészületeket: előre leeresztett egy létrát a lichthófba, hokedlit tolt a kamra kisablaka alá. Legalább ők, a gyerekek ki tudjanak mászni, le tudjanak ereszkedni, ha kell.

Óra nincs náluk. Nem tudják, mióta guggolnak odalenn. A nagylány karkötőórája, akárcsak a többi értéktárgy, egy lakkdoboz mélyén lapul, a pincében, egy utazóládában, régi újságok alá suvasztva. Azóta biztos megállt. Nem volt, aki fölhúzza. Majd ha egyszer ennek vége lesz, újra tiktakolhat.

A kicsik fegyvelmezettek. Komolyan veszik a bújócskát. Jaj, nehogy valamelyiknek pisilnie kelljen...

Mennyi időt tölthetnek azok egy-egy lakásban? Csak iratokat ellenőriznek, vagy minden szobába benéznek, minden szekrénybe?

Hátha végeztek már.

A galambok összevissza csapkodtak a szárnyaikkal, amikor lemásztak, és a kisablak bezárult utánuk. Azóta elcsöndesedtek. Csak amikor valamelyik lakásból kiabálás hallatszott, akkor rebbentek meg.

Jaj, ez itt van közel! Egy kilincs.

A kislányok apja szól, hogy véget ért a razzia, és visszamászhatnak?

Jaj, ez egy másik ablak.

Kinéz. Ez nem házbeli arc. Ez egy villamoskalauz. Lenéz.

Látja őket. Ha a nagylány behunyja a szemét, a kalauz akkor is látja őt.

Kidugja a puskáját. Lefelé fordítja a csövét.

Az egyik szemét behunyja. Céloz.

A lövésre minden galamb egyszerre löki el magát a párkányról. Egymáshoz csapódó szárnyaikból tollak szakadnak ki, por kavargog. A nagylány a kicsik között omlik a földre. Ürülék hull rájuk, pihék szállonganak.

– Na jó. Most akkor a többi fölmászik azon a baszom létrán! Magyarul beszélek! – ordítja a nyilas a XII. ker. Csaba utca 9. lichthófjába hajolva, 69 nappal karácsony előtt. Civilben Budapest Székesfőváros Közlekedési Részvénytársaságának alkalmazottja, vagyis beszkártista, aznapról pártszolgálatos.

– Egy döglött galambot ott lehet hagyni a lichthóf alján, embert azt nem – állapítja meg a házmester. – Közegészségügyi szempontból. Ki kell hívni a rendőrséget.

Most majd valakinek le kell másznia. Megnéznie, tényleg vége van-e már. Próbaként megemelnie. Amennyire lehet, vigyáznia, nehogy összevérezze magát. Ha arra a megállapításra jutna, hogy túl nehéz, egy személy nem viheti fel a kisablakig, akkor le kell juttatni még egy létrát, és ketten kell, hogy emeljék, és bentről másik kettő fogadja. Végző esetben muszáj valami kötelet hozni, és a hulla derekára kötni. Vagy, ne adj' isten, kőművest hívatni, és kibontani a falat a pince felől.

Pont itt kellett magát lelőesse?

A kerületvezető-helyettes tudomásul veszi a fegyverhasználatot. Hogy dorgálásra kerüljön sor, az föl sem merül. De a kalauz dicséretet vár.

– Meg se nézi, milyen fántosan belétrafáltam a pofikájába? Dési testvér! Jöjjön hát... A szeme alá pont! Mindenki azt mondja, ritka szép lövés.

– Ide figyelj, testvérem! Én odahaza Vajdaszentiványban pendelyes koromtól a Zichyék vadászataim szolgáltam mint hajtó. Ott aztán volt, aki tudott célozni, nem is egy, hidd meg nekem! Majd ha nem a szeme alá találsz, hanem egyenest a szemébe, vagy punktlich a szeme közé, és valamivel messzebről, akkor szólj! De máskor ne lichthófban gyakoroljad a lövészetet, hogy más kelljen feltakarítsa teutánad! Leléphetsz.

A kalauz, úgy lehet, a lelke mélyén nem dicséretet várt a följobbvalójától, hanem dorgálást, ilyenformán: ártatlan embert öltél meg, fegyvertelent, egy lányt, akit nemrég még a jegykezelő készülékkel riogattál tréfásan, hogy kilyukasztod a fülit! Hát nem lett volna elég, ha rászólsz, hogy másszék ki a lichthófból? Szót fogadott volna, ment volna csöndben, ahová a többi... Ha lenne olyan, hogy lélek, és annak mélye, a kalauz tán megkönnyebbülten vette volna tudomásul, ha a kerület visszaveszi tőle az előző nap rábízott dán gyártmányú puskát. Mindenesetre így is megkönnyebbült. Az ember jobb' szeret megkönnyebbülni, mint lelki terhek alatt nyögni. Fog ő még ölni. Puskája, lőszere van, lőnivalója is bőven.

...Ágnes, 23 éves, r. k. háztb.
bpesti szül.

A bal arcfélen, a járomív közepe alatt egy hámozódásos udvarral körülvett kerek bemeneti nyílás található. A kimeneti nyílás a hát jobb oldalán, a jobb lapocka felső élének magasságában észlelhető.

A lócsatorna áthalad a jobb arcfélen, a garat lágy részein és a nyaki gerincoszlopon. A jobb felső állcsont többszörösen törött. A garat lágy részei erősen roncsolódtak, és a lócsatorna körül nagymértékben véresen beszűrődtek. Többszörösen törött a III. és a IV. nyaki csigolya, és roncsolódott a gerincvelő is.

A gépiróksasszony begépeli, amit diktálnak, nem teszi szóvá, hogy ezt is minek csinálni, egy zsidó lányt minek behozni, minek tárolni napokig, minek boncolni fel, minek jegyzőkönyvet írni, mintha számítana. Mintha érdekelné bárkit, hogy miért lőtték le a lichthófbán, mint egy galambot. Hogy ki lőtte le.

Mintha a jegyzőkönyvet kézhez véve nyomozást foganatosítana a bűnügyi osztály.

A jegyzőkönyveket a szokott rend szerint felküldeni, elolvasni és iktatni. Mert még senki se szólt, hogy ezentúl máshogy kell eljárni. Hogy a jegyzőkönyveket máshogy kell kiállítani. Ez is a papírjai szerint r. k., azaz római katolikus, pedig most nyilván zsidónak számít. Háztb., azaz háztartásbeli, de lehet, hogy az év elején még egyetemre járt. Vagy hivatalba. Amíg meg volt neki engedve. Esténként színházba. Operába.

...Ágnes halálának közvetlen oka a fejlődés sérülésével kapcsolatban álló gerincoszloptörés és a nyaki gerincvelő súlyos roncsolódása volt.

És ők még meddig boncolnak, jegyzőkönyveznek? Amíg van víz az eszközök tisztántartásához, amíg ki nem fogy a papír? Amíg be nem jönnek az oroszok? Amíg rájuk nem szólnak a nyilasok, hogy fejezzék be?

Vagy lehet, hogy ennek sem a nyilasok, sem az oroszok nem vetnek véget? Teremnek a tetemek, és napról napra begyűjtik őket, lajstromba veszik, sérüléseiket feltárják, iktatják, jegyzőkönyvezik, hogy rend legyen, hogy legyen miért bejönni és dolgozni?

Ezt-azt, kisebb apróságokat eltehetnek a testvérek a zsidólakásokban, emléke magukkal vihetnek. Ez természetes. Ezt nem lehet megtiltani. A gyöngyház berakásos vagy rézveretes varrodoboz például, a sok kifogástalan állapotú tűvel és hihetetlen sokféle színárnyalatú cérnával. A gobelin díványpárna most elköltözik, hogy becsületes iparcsalád feje nyugtassa rajta a fejét, igaz, majd csak később, ha ráér – egyelőre tengersok teendő várja. A mokett ágyterítő más ágyra borul. A gukker, amivel a zsidó járta a budai hegyeket, és amire irigyen sandíthatott az ember a Fogason vagy a Budai-hegység bércein, örökké emlékeztetni fogja az új tulajdonost ezekre a gyönyörű napokra. Annál is inkább, mert ha a nagyobb lencsékbe kukkant az ember, minden eltávolodik tőle, akár csak a millió megpróbáltatás, amin a többi testvérrel együtt évek során át keresztülment, ha viszont a kisebbekbe, akkor közel kerül minden, akár csak éppen most őhozzájuk az új, az igazságos világ. De már az ezüstneművel, például, szigorúan el kell számoljanak. Annak minden darabja a nemzeté, vagyis a Párté – igaz, a kettő egy és ugyanaz, szétválaszthatatlanul. Megjelenik az átvételi bizottság, minden esetben legalább három testvér. A föllelhető értékekről listát készítenek. A pénzt, aranyat, ékszeret, ezüstöt ládába csomagolják, és felküldik a pártszékházba. Az élelmiszereket ugyancsak. Persze józan mérlegelés szerint: konzerv, teli bödön zsír fölküldetik, megkezdett szál kolbász, kinyitott üveg kompót, szilvalekvár a helyszínen elfogyasztatik. Hogy jobban csússzék, snapsszal, likőrrel, borral leöblítetik. Testvéreknek és testvérnőknek egészségére, a bűdös zsidók pedig, akik ezekben a fotójökben terpeszkedtek, ezeken a szőnyegeken flangáltak, ezekből a csicsás poharakból vedeltek, azok rohadjanak meg, akárhol vannak!

Hortobágyi testvér, az irodavezető telefonál, hogy az értékek fölküldésével várjanak, mert Vidra Mihály kerületvezető testvér döntése alapján rövid időn belül új székházba költözik át a szervezet. A Győri úti párhelyiség ezernyi szép emléket idéz, ámde szűkös. Oda nem férne be egyszerre az összes pártszolgálatos, teljes fegyverzettel és lőszerkészlettel, meg az irodák, meg a raktárak, meg a foglyok, akiket most már rendszeresen bekísérnek a testvérek, meg a sok lakos, aki mind jön kérni, panaszolni, bejelentést tenni. Arról nem beszélve, hogy van, ami nem jó, ha áthallatszik a szomszédba. Mi legyen tehát? A Csaba utca 9. egyik földszinti lakása kineveztetik raktárnak.

Sok mindent kidobásra ítélnék. A családi képeket például. Ha a keret szép, mives munka, azt megtartják, és csak a festményt, fotót szórják a szemétkupacba. Az albumokba belelapoznak, de tíz-tizenkét képnél többet egyszerre nemigen képesek megtekinteni: az embernek tényleg kinyílik a bicska a zsebében, hogy ezeknek micsoda életük volt: teniszrakettek! Ródlík! Sílécek! Autók! Alpok! Duna-part! Balaton-part! Tengerpart! Egymásnak mutogatják:

– Ehhez mit szólsz, kéne, mi?

– A gépkocsi? Naná, hogy!

– A cafka...

– Az fajgyalázás, hé! Büntetendő cselekmény.

– Azért ez nem úgy van – szól közbe egy jobban értesült testvér. – Zsidó férfinak keresztény nőt megkörnyékezni bűn. Mivel hogyha a mag megered, akkor előáll az elfajzás esete. Tudjuk, az milyen ártalmas. De ha zsidó nőbe kerül keresztény mag, az jótétemény.

Ebben nincs egyetértés. Van, akit viccre ingerel a komoly téma, és fölteszi az ősrégi kérdést: mi a jobb, ha borba vizet töltenek vagy ha vízbe bort? Bár az nem vitás, hogy olyan esetben, amikor a találkozás tisztán a keresztény férfi kedvtelését szolgálja, és nem a szaporodást – márpediglen most már attól igazán nem kell tartani, hogy efféle korcs utód világra jöhet, és ezen a világon felcseperedhet –, nagy baj nem történhet. A mischling, még hogyha „vízbe bort elv” alapján állt is elő, mindenképp megy le a csatornába. Vagyis a fényképen látható fürdőruhás nőcskét nyugodtan el lehetne vinni egy körre, és kipróbálni. Sajnos nem tudják, hol lehet. A beszédkáros Tóni nem ezt lőtte le, és a gyűjtőhelyre se kísérték át. Valószínűleg bujkál. Vagyis még lecsaphatnak rá.

– Én viszont ezekre a zsebkendőkre csapok le! – kiált fel Pogány Irén szopránénekesnő, írnoki szerepben a leltárbizottság egyik tagja. Irénkét, aki a beosztás szerint az ő gépirónője és irattárkezelője, erre a műszakra Hortobágyi Sándor bocsátotta a bizottság rendelkezésére. Irénke általános népszerűségnek örvend: a budai muzikusok koncertjeinek állandó közreműködője, aki éppen Hortobágyi testvér szerzeményeinek előadójaként aratja legnagyobb sikereit. – Feltéve, hogy más nem tart rájuk igényt. De nézzétek, ippeg az én monogramom van beléjük hímezve: P. I.!

A P. család lakásában dolgoztak. I., a kisebbik lány épp nem volt otthon, amikor a házat lerohanták. Átment Pestre, és egy szanatóriumban rejtőzött el.

– Doktor Falussy Endre vagyok, mint látni tetszik: huszár hadnagy. A Lakásügyi Kormánybiztosság megbízottja. Kérem, én találkoztam a férjével, asszonyom. Hogy hol, azt nem mondhatom meg. Nyilván érti.

Egy pohárka bort, azt szívesen elfogadnék, ha és amennyiben finom az a bor. És hogyha jó szívvel adja.

Hallgasson rám, a férjét azt igyekezzék elfelejteni. Na! Ez nem is rossz, ahhoz képest.

Még él, de tessék szépen elfelejteni.

Azt én nem mondtam, hogy ő üzente.

Tudniillik nincs abban a helyzetben, hogy üzengessen. Érti?

Na és különösen egy huszár hadnaggyal nem.

Tudom, hogy kegyed keresztény, épp azért elég szégyen, hogy egy zsidó volt a férje.

Volt! Igen, azt mondom, és azt, hogy felejtse el. Előbb vagy utóbb talán mink is elfelejtjük magácskának.

Adhat még egy pohárral abból a borból.

Pasaréti út 8. szám. Annak a Jávor nevű színésznek a villája. Ösmerte? Úgy értem, személyesen. Itt lakik szinte a szomszédba, és maguk mind összejárnak. Zsidók és zsidóbarátok, pénzemberek és kurvák, színészek! Nem komálom a színészeket. De elismerem, az a ház semmiről sem tehet. Most pedig fontos objektummá lépett elő.

A mi egyik szervünk foglalta el. Testi-lelki jó barátom, Barcsay Árpád csendőr alezredes a parancsnok. Hát oda vitték a férjét, asszonyom, több másik kommunista zsidóval vagy zsidó kommunistával együtt, akiket innét, a Csaba utca 9. szám alól kísérték be. Ott láttam én a maga volt férjét! Ki lesznek vizsgálva alaposan mind. A körmükre lesz nézve.

Azt ajánlom, felejtse el.

A bor végül is nem rossz. Tölthetne még. És tudja, mit? Hozhat egy poharat magának is.

Jó, akkor úgy mondom: hozzon!

És igyon, ha én parancsolom! Az egészségemre!

Mi a keresztneve? Nem is mondta még!

Csak nem fogom a zsidó férje nevéen szólítani, hogy -né. Inkább a keresztnevén. Egy rendes magyar keresztnev, amit a jó szüleitől kapott. Biztos van védőszentje legalább egy. Föl fogom köszönteni a neve napján.

Erzsébet... Jól passzol kegyedhez. Hogyan becézik?

Tudja meg hát, Zsóka, hogy szomszédok vagyunk ettől a szent naptól. Kiigényeltem az első emelet egyet.

Ja, hát ebben a házban is lesznek bizonyos változások. Mert maga a ház természetesen nem tehet semmiről. Először is a kapuról az a randa csillag lekerül. Okafogyottá vált. És több más lakás szintén fölszabadult, azokba mind új lakó érkezik. Csupa jó magyar ember. Elvárom, hogy tisztelettel köszöntse őket, kedves Zsóka. Ahogy mostantól engemet is.

Üres a poharam, nem lássa, Zsóka?

Megszólal a telefon, hol ebben, hol abban a lakásban. Nem hisznek a szemüknek a testvérek: majdnem mindenhova be volt vezetve. Ez nagyon jellemző a zsidókra, ez a sok beszéd feszt.

Az, akit keresnek, nincs már jelen. Hol van, ugyan hol?

– Hát elment kirándulni – mondja vidáman Pogány Irén. – Jó messzire.

Legtöbb esetben ennyi elég, a hívó egy szót se bír szólni, kicsit szuszog vagy sóhajt, és leteszi a kagylót. Van, amelyik nem hisz a fülének, és még kérdezősködik, például hogy a gyerekek, hogy ők is...?

– Hát pont hogy a gyerekek kimaradjanak a mulatságból? Hogy tetszik képzelni?! – szárnyal az Irénke hangja.

Mások személyesen próbálkoznak. Keresik a régi lakókat, hoznának valamit nekik, netán elvinnének, mentenének ezt-azt. Egyszer egy ilyen bejött a házba, és még az egyik lakásba is bedugta az orrát. Valamit kérdezett, aztán tőle kérdeztek, arra leestek neki a tantusz, és elkezdett rohanni, le a lépcsőn! Nagy szerencséje volt, hogy nem érték utol. Azóta őr vigyázza a kaput éjjel-nappal.

– Vargáné vagyok, Budapest Székesfőváros Közlekedési Részvénytársaságának alkalmazottja, özvegyasszony. A férjem is beszéskárta volt egész munkás életében. Az is be volt iratkozva a pártba. A pártnapokra föl jártunk. Műsoros estekre. Teaestélyekre. Nem volt egy kis út az, hallja! A Szép Ilonától elmenni a Győri útra és vissza, fáradtan, munka után! De megérte. Igazi urakkal lehetünk együtt, akik testvérnek neveztek. Testvérnőnek! Vass Albin úr a bankból. Gál Csaba főhadnagy úr, műszaki tanácsos a Beszkártnál. Szabó hadnagy úr a Gizella Malomból. Valódi, Ludovikát végzett tiszték. Ostián hadnagy úr a kedves feleségével, gimnazista fiával, tündérszép lányával. Meg a nyomorult kis púpos Halák Miska. Meg mink, villamosvezető, villamoskalauz! Mind testvérek a nemzetben. Abból a kis fizetésből még hozzájárulást is fizetni – hát nem volt könnyű, de megérte. Az Összetartás összes számát megvenni hétről hétre! Az első sortól az utolsóig elolvasni. A magyarázatokból megérteni, hogy semmi sem úgy van, ahogy a sima szavú gazdagok mondják. A nagyképű zsidók. A pimaszok. Az Aladárok.

Bizony nem hitték, hogy ez lesz! Csak mi hittük. A hit éltetett éveken körösztil.

– Ezt az ügyvéd úr miatt kaptad, akivel rám telefonáltattál, te rüfke. Hát ő se teszi ki az ablakba, amit tőlem kapott. Beolvastam neki, mint doktor a doktornak, mint magyar a magyarnak. Már amennyire magyar egy ilyen zsidók kebelbarátja.

Na de tényleg, mit gondoltatok? Semmi se változott, ugyanúgy oda lehet szólni, azt képzelitek?

Ne óbegass már, Zsóka, mert kapsz még egy nyaklevest! És hozd a bort! Most csak egy pohárral iszom, mert kell menjek dolgozni. Intézni a kiutalásokat. Megmozdul a város! Legfőbb ideje volt.

Van egy barátom, szerzetes, áldozópap, megkértem, hogy szentelje be a házat. A szertartáson a részvétel a lakóknak ajánlatos, neked kötelező. Keresztény nő létedre, akinek a kereszténységén bizony folt esett. Saját magad ejtetted. Vagy netán kényszerből lettél zsidó felesége? Ha úgy volt, Zsóka, most már nyugodtan megmondhatod.

Szegény kis cafat, te. Rettenetes, hogy mindenben az ő akaratuk érvényesült egész eddig. Na de most vége, ne félj...

Eszedbe vedd, Zsóka: a házszentelésen a részvétel kötelező.

– Mondom én Falussy testvérnek, hogy nem is tudom, mit csinálok egy két szoba összkomfortos lakással. Szegény uram tavaly elment. Nagy kár, hogy nem érhetette meg ezt az új világot! Mikor az eszme végre diadalra jutott. Mindig csak a gúnyt kaptuk.

A Falussy testvér azt mondja, nem az a lényeg, hogy egyedülálló vagyok, hanem hogy többszörösen kiérdemeltem. Először, mint keresztény magyar asszony, másodsor, mint dolgozó, harmadszor és legfőképpen, mint testvérnő. Úgyhogy foglaljam csak el ezt a zsidó lakást, és ha tudok valakit, aki rászorul, idevehetem albérlőnek. Egy kis mellé-

keshez is juthatok így, meg máson is segíhetnek. Én pedig magára gondoltam, Majorné. Legalább nem leszünk egyedül a zsidóholmik között. Van fürdőszoba. Nagy kád, akkora, mint egy medence. Vízmelegítő kályha. A véce mellett még egy olyan izé porcelán. Két csappal: hideg víz, meleg víz. Megkérdeztem: az a bidde. Hogy a zsidó cemendek a csúnyájukat öblítsék, arra van. Hideg víz, meleg víz!

Wéber testvér, a kisebbik, végigjárja a felszabadult zsidólakásokat, és minden zongorához odaül, és játszik rajtuk egy kicsit. A leltározók, a beköltözők szívesen fogadják. Van, ahol megkéri, játssza el nekik ezt vagy azt a számot. Itt mindenik lakásban található valamilyen zongora vagy legalább pianínó. De a Wéberéknek kiutalt Fery Oszkár utcai lakásban, sajna, pont nem akadt semmilyen. Látva, hogy elkámpicsorodott, egy testvér azt tanácsolta Wéber Jóskának, hogy kérjenek másik lakást, de ő nem akar faksznézni. Azonkívül a muterjának meg a nejeének tetszik az a lakás. Az is szempont, hogy a hatalomátvétel előtt a Jóska a MOM-ban dolgozott, és a végső győzelem után majd oda fog visszamenni, az pedig ott van, egy percre az új lakástól. Korábban is arrafelé laktak, a Csörsz utca 9. szám alatt. Egy szoba-konyhában szorongtak mind, Jóska és a frissen szerzett felesége meg a bátyja meg a muterja, mind derék, becsületes nemzetiszocialista testvérek. A kis Wéber muttikája tényleg szívesen megy oda lakni, mert mielőtt fordult a világ, és szegény asszonynak számított, járt oda takarítani, mosni. Feri, a brúderje meg azt tanácsolja, válasszon magának hangszert, olyat, amilyenre vágyik, és azt majd magukhoz vitetik. Előbb természetesen körbekérdezik az új lakókat, ki tart igényt zongorára, és ki nem.

Wéber Jóska megáll az egyik ablaknál. Félrehúzza a függönyt: – Onnan, abból az ablakból hat éven át skubiztam át ide. Richtig erre az ablakra! Sokszor még a muzsikát is hallottam, ha itt klimpírozott valaki.

Ez a Jóska gyerek a három hónapot se töltötte be, amikor a faterja feldobta a pacskert. MÁV-alkalmazott volt a Déli vasúton. Jóska az ötödik, a mesebeli legkisebb testvér: két bátyja, két nővére van. Nyolcéves korában a muttika nem bírta már a terheket, és a Jóska gyerek be lett adva, épp ide, az átelleni sarkon lévő Mayer Ferenc-féle fiúárvaházba. Ahol gondos nevelésben részesítették, és ő nem bizonyult hálátlanak: szorgos tanulással örvendeztette meg a tanítóit. Nyolcadikos bizonyítványa szerint magaviselete dicséretes, szorgalma dicséretes, hit- és erkölcsstan, fogalmazás, helyesírás és nyelvi magyarázat, számtan és mértan, földrajz, történelem és alkotmánytan, természeti és gazdasági ismeretek (úgy mint természettan és vegytan, természetrajz, gazdaságtan és háztartástan, egészségstan), rajzolás, kézimunka és testgyakorlás tantárgyakból egyaránt kitűnő. 1938-ban visszakerült a muttikájához, elkezdett dolgozni egy cégnél mint kifutó. Jelentkezett mihozzánk a Pártba. Közben részt vett a budai muzikusok majd minden koncertjén, megtanult trombitálni, dobolni és mandolinozni, a leventéknél is muzsikált, tizenhat éves korában bevonult a katonazenekarba zenenovendékeknek. Egy év után leszerelt, és a Goldberger-gyárban dolgozott fél évig. Szerepelt a gyári zenekarban is, de végül ott kellett hagyja a Golit, mivelhogy olajmérgezést kapott. A fizetését is kevesellte, joggal. Innen a Thallmayer és Szeitz gyógyszer-nagykereskedésbe került altisztnek, ahol másfél évig dolgozott, mielőtt fölverték segédmunkásnak a Magyar Optikai Művekbe. Nővérei férjheztek, Feri bátyja a XII. kerületi szervezet fontos és megbecsült tagja, mostantól fegyveres pártszolgálatos. Karesz katona, de róla sajnos egy ideje nem jön hír. Ez év májusa óta Jóska házasember. A nejét Fettiger

Magdónak hívják, a pártban ismerik és szeretik, komoly társ, tizenkét évvel idősebb a Jóskánál.

Mennyi mindennek kellett történni ahhoz, hogy egyik sarokról a másikra, a Mayer Ferenc-féle fiúárvaházból ide, a Csaba utca 9.-be átkelhesen ez a jóra való, tehetséges testvér, és akármelyik zongorához leülhessen, és játszhasson Eisemannt vagy Sámty!

Az ősök lelke, szent halottak,
Sorunkba újra harcba jöttek.
Testvéreim, új harcra föl!
Új rendet vág ezer ököl,
Nem veszhet el több drága vér,
Miénk az ország és kenyér!
Testvér, elég a szolgaságból,

Lerázzuk már a rabbilincset! – visszhangozzák a más melódiákhoz szokott falak. De arra a testvérek oda kell figyeljenek, hogy immár „leráztuk” éneklendő a „lerázzuk” helyett. Hisz a fordulat, amit úgy áhítottak, végbement! Új világ van.

Puha bélű ceruzával négy keresztet rajzolnak a ház kapujának belső oldalára és három földszinti lakásajtóra. Az egyik lefoglalt földszinti lakásból kihoznak egy kisasztalt, és fehér abrosszal leterítik. A páter rendelkezett így.

– Szükség lesz két gyertyára is – közli még.

Falussy testvér utasítására többen jönnek a lakásokból gyertyákkal. Gyertyatartót keresgélnek, mert az ezüstöt mind lefoglalták, ládába zárták. Falussy testvér türelmetlen, káromkodik, de visszaszívja, már kész lenne üres borosflaskába tűzni a gyertyaszálakat, végre a második emeleten ráakadnak néhány porcelán gyertyatartóra, és elindulnak velük lefelé.

– Áldott a mi Istenünk öröktől fogva, most és mindenkor, örökkön-örökké!

– Gyönyörű hangja van... – súgja egy testvérnő a másíknak.

– Nemcsak a hangja... – súgja vissza a másik, és kuncognak.

– Ámen! – kiáltja Falussy testvér, és körbejárta a tekintetét, hogy a többi nyilas meg a lakásaikból kiharangolt lakók is vele mondják.

– Ámen – hangzik minden oldalról és minden emeletről.

– Dicsőség néked, Istenünk, dicsőség néked, Mennyei Király, Igazságnak Lelke, ki eljöttél, hogy mibennünk lakozzál! Kérünk, tisztítsd meg ezt a házat a szennytől! Szent Isten, szent Erős, szent Halhatatlan, irgalmazz a bűnösöknek! Dicsőség az Atyának és Fiúnak és Szentléleknek, most és mindenkor és örökkön-örökké. Ámen.

– Ámen – visszhangozza a lépcsőház. A páter az övéen hordott szenteltvíztartóból maga köré spriccel. Egyebek is díszlegnek amúgy azon az övön: egy pisztolytok, néhány kézigránát, egy szíjából font korbács.

Az egybegyűltek elmondják a Miatyánkot.

– Dicsőség az Atyának és Fiúnak és Szentléleknek, most és mindenkor és örökkön-örökké, ámen – folytatja a páter. – Jertek, imádjuk a mi királyunkat és Istenünket! Jertek, imádjuk Krisztust, a mi királyunkat és Istenünket! Jertek, boruljunk le, és imádjuk Jézus Krisztust, a mi királyunkat és Istenünket!

– Hogy hívják ezt a papot? Ismeri, testvérnő?

– Az a páter Kun András. Itt lakik szemben a Városmajor utca 33.-ban, nem is tudom...
Augusztus óta.

Az ajtók mind tárva-nyitva, Wéber Jóska készenlétben a ház legnagyobb zongorája előtt: tiszta erővel a billentyűkre csap. Nyilasinduló, aztán Himnusz.

Bittneréknél kisgyerekek vannak, valaki szól neki, hogy az egyik lakásban rengeteg gyerekholmi található. Úgy dukál, hogy elsőnek ő nézze át: munkásságvezető a MOM-nál és a kerületben is. Kezdetről, vagyis 1937-től tag a szervezetben. Megmutatják neki a fáintos babakocsit, a puha takarókat. Bizony, a kis zsidó gyerekek immáron nem ringatózó babakocsiból bámulják az őszi eget! Jó helye lesz a Bittneréknél az ingecskeknek, kabátkáknak, miegyébnek. De maga Bittner Feri is lecsereéli mindenét, ha már ott jár. Pogány Irén gondosan inti, hogy a párttagkönyvét el ne felejtse áttenni az új zakóba.

– Az az igazság, hogy ami rajtam volt, mind megérett rá, hogy ki legyen hajítva.

De nem szemétkébe kerülnek a levetett, kiérdemesült ruhadarabok: az okos, gondos testvérnők már kitalálták, hogy hová. Meglesz azoknak is a helyük bizony!

Találnak egy rakat púdert és kencéket, kisgyerek bőrre való. Külföldi gyártmány a legtöbb. Egy fordulóval el se tudja cepelni a Bittner Feri. Messzi lakik, a Farkasréti temetőn túl, a Törökbálinti úton. Teherautó kell majd. Addig kupacba gyűjtik a családjának juttatandó holmikat. Ráírják egy nagy papírra a nevét, és a tetejébe tűzik.

Falussy testvér külön lakást utalt ki a nejének. Mért is ne, hiszen megérdemli, hű társa volt hosszú, nehéz évek alatt. Katonatiszthez, jogi doktorhoz ment hozzá, és aztán azt adta a sors, hogy boltosasszonyként kellett keményen megdolgozzon a betevőért az ura mellett a Franzstadtnban, zsidó konkurenciától szorongatva. A takarítónőjük, Lapu Katóka átjön rendbe tenni az új lakást, közben óhatatlanul szóba elegyedik a Csaba utca 9. szám népeiségeivel. Nem tesz lakatot a szájára, de miért is tenné? Amikor búgtak, mint a galambok, az se maradt titokban a Ráday utcában, és amikor egymással ordibáltak és az eszcájgot csapkodták a falhoz, az se. Mert van a huszár úrnak egy pap barátja, aki ritka szép ember, és valahogyan nem az a szokásos egyházi személy, hanem echte férfi, a cimborája lett a Falussy-nak, sokat voltak együtt, először csak politikailag, aztán barátilag, aztán a pap fellépett, mint házibarát.

– Csak nem a Kun páter? – kérdezi az egyik Csaba utca 9.-beli testvérnő.

Az, hát ki lenne más? Darab ideig azon csodálkozott a Ráday utca, hogy ez hogy hogy nem zavarja a Falussy urat, aztán meg, hogy finom ember létére miképpen képes olyan ordenáré módon kajabálni. Azután, hogy ha úgy összeszólalkoztak az asszonnnyal, miért marad mégis minden a régiben. Márpedig úgy maradt, a Falussy hadnagy úr tovább kocsmázott a pappal, és amikor a Húiségházba vagy a Lakásügybe kellett mennjen, a pap megjelent az asszonnnyál. De még ez se volt elég, mert idővel vele jött még egy pap, fiatal és csinos az is. Magas, erős, nem pocakos! Fess ember mind a kettő, akár az atléták. Annyi a különbség, hogy az első fekete, a második meg szép szőke.

– Csak nem a Laczkovics atya? – kérdezi Vargáné testvérnő.

Ő sem ismeretlen már a Csaba utcában. A szőke Laczkovics!

Lapu Katóka már csak azt nem képes megérteni, mit esznek azok ketten a Falussy-nén. Jó kiállású nő, de mégse egy mai csirke.

– Az már legalább tudja, mi kell a férfinak – okoskodik az egyik Csaba utca 9.-es testvérnő. – Különösen, ha az illető hosszú évekig vissza kellett tartsa a férfiaságát... Na és most már értem, miért jár be folyton itt az egyik harmadik emeleti lakásba a

Falussy hadnagy úr ahhoz a zsidó férjes fiatalasszonyhoz. A Zsókához! Hogy mért foglalkozik veled, mint egy hittérítő: hát csak köll valaki őneki is!

Falussy legközelebb nem maga megy a harmadikra, hanem fölküld két fiatal testvért, és lehozatja Zsókat a saját lakásába. Előtte jól beevett, beivott, szuszoghatna, mire a harmadikra ér. Így meg? A fülesfotelben trónolva nézi, ahogy elé vezetik.

– Kitartás! – köszönti. – Éljen Szálasi!

– Jó napot kívánok – feleli Zsóka.

– Ez meg mi volt? Köszönés? Ez nem volt köszönés, te kis Zsóka.

Az asszony tudja, hogy baj lesz, ha nem enged. De behódolni sem szeretne. Megspórolja a Szálasit, és csak annyit mond, egész halkán:

– Kitartás.

Mintha magának mondaná, magát biztatná.

Falussy feláll, és lekever neki egy frászt.

– Majd én megtanítalak!

– Kérem... Hadnagy úr!

Az arcán épp megjelennek a piros foltok, a tenyér és az ujjak lenyomatai, de már el is tűnnek az újabbak között: Falussy nem hagyja abba, tovább pofozza. Hogy az ütlegek elől ne bírjon elhajolni, bal kézzel tartja a fejet, míg jobbal egyre szélesebb ívekben lendíti neki a tenyerét. Mikor a nő bal orcája kivörösödik és dagadni kezd, a jobbójával rögzíti, és ballal üti.

– Szólj, ha megértetted a leckét!

Otthagya, és elmegy italért. A pálinkás butykos, amiből eddig hörpölgetett, kiürült, másikat keres. Zsóka támoiyogva elindul az előszoba felé, de még ott vannak a nyilas fiúk, és elé állnak. Ők még nem jutottak el odáig, hogy megfogják ezt a személyt, hiszen mégiscsak egy úrinő, ők pedig proligyerekek. Egyszerűbb lenne zsidó nővel, de hát ez nem az, csak a férje miatt került a slamasztikába. Bámulják Falussy testvért, akinek jogi doktorátusa van és huszártishti rangja, neki már semmi skrupulusa, neki Zsóka nem hölgy, hanem egy kurva.

– Mit akar tőlem?

– Még kérdezel? Kérdezel, ahelyett, hogy tanulnál? Tudok én másképp is társalogni.

Falussy iszik egy kicsit, aztán fölmutat két tárgyat: – Melyiket választod? Na, halljam, Zsóka!

Az egyik a huszárkard. A másik egy ütőszerszám. Bika nemi szervéből készült. A kiszáritott hosszú, hengeres test üregét kavicsokkal, vas- és bőrdarabokkal tömték ki. A nő a kard felé mutat, azt kéri. Bizonyára nem kardlaponzásra vágyik: a pengéért, a gyors halálért, a szabadulásért folyamodik általa. Naná, hogy nem az jut neki.

Egy-egy pofont kaphatott már gyerekkorában a szüleitől, az tehát nem akkora etvasz. De hogy egy eszközzel ütlegeljék, amit csakis azért készítettek, hogy fájdalmat okozzanak vele, az egészen új neki, budai úrilánynak, ezt tudják a fiúk. Őket verték otthon nadrágszíjjal és prakkerral, az iskolában pálcával és vonalzóval, a műhelyben vizes kötéllel, ám a bikacsök mindezekén túltesz. Már a nevével is, de még inkább eredetének erejével. Ezért a verés egy ideig tényleg szórakoztatja őket, ám azután, lassacskán, mégis kezdik unni. Ha Falussy egy kis fenytetés után pucérra vetkőzteti Zsókat, ha közösül vele, és utána átadja nekik, az bizonyára fenntarthatná az érdeklődésüket. Ha versenyezhetnének, hogy melyikük alatt nyög nagyobbakat. Nem is értik, miért elégszik meg ez a

huszár azzal, hogy náspángol és pálinkázik és szónokol. Főleg szónokol. Lehet, hogy legjobban azt szereti? Csak legyen, aki meghallgatja. Zsóka kénytelen, de közben többször elájul. Elsőre érdekes, mert azt hiszik, kész, vége van, halott. Hogy most akkor láttak valakit veréstől meghalni. De magához tér, és minden megy tovább. Egyikük, nagy sokára, bejelenti, hogy lelép. Még kell jelentkezzen a gyárban, az ottani főtestvérnél, és aztán hazamenne, várják otthon. Falussy tudomásul veszi, csak azt kéri, hogy szóljanak be a pártba: kéreti páter Kunt. Ugyanis ő este ki fogja végezni ezt a lotyót, és mivel fennáll az a körülmény, hogy eredetileg keresztény személy, római katolikus, jár neki az utolsó kenet.

A páter nincs a pártban. De Falussy kedvéért megpróbálják előkeríteni. Van telefon a Városmajor utca 33.-ban, a lakásán is. Mert zsidóké volt az is. Marika néni, a páter anyja, kezdi megszokni, hogy fontos ember lett az Andriskájából. Három közül a legkisebb gyermeke. Mindenik fiú. A nagyobbak két lábbal álltak szilárdan a világban, ez meg olyan kis érzékenyke volt, aztán tessék... A Zeneszerzők Egyesületének főtitkára! Megadja a munkahelyi számát, azon keressék.

Késő délután, mikor az egyik fiatal nyilással megjön a páter, a lakásajtót félig nyitva találja. A hadnagy átizzadt trikóban, a karosszékbe roskadva horkol, Zsóka előtte fekszik, a lerúgott huszárcsizmák között, a szőnyegen. Van rajta ruha, igaz, vérfoltos. Még lélegzik, a mennyezetre mered.

Pisztoly, kard a fotel melletti kisasztalon. A penge félig kihúzva, mintha a hadnagyot kivégzés előkészületei közben lepte volna be váratlanul az álom homálya.

– Na, mi legyen, Bandi testvér? – kérdezi a páter. – Akkor nem kell a szentség? Van borod?

Falussy Endre huszár hadnagy fölriad, megörül a barátjának. A nő úgy látja, másfelé haladnak a dolgok, mint hogy kivégezzék, következképpen jelenléte kezd értelmetlenné válni a lakásban, föltápaszkodik tehát, és elindul haza, a harmadikra. Az első lépés után megtántorodik, valaki elkapja, és eltámogatja a lépcsőkorlátig. A korlátba kapaszkodva mászik föl a harmadikra. Nem kiáltanak utána. Cipője lenn maradt, harisnyában lépked a kövön. Nem esik rosszul a hideg.

Amikor egy nyilas sincs a közelben, dr. Horváthné, az egyik keresztény, de nem nyilas szomszéd átmege a megvert nőhöz. Letörölgeti a vért, borogatja a sebzett homlokot, vállat. Kamillateát főz, aszpirint ad.

– Menjen el innen, kedves – tanácsolja. – Meneküljön! Biztos van, aki befogadja.

– Van.

– Akkor menjen. Most rögtön. Vagy legkésőbb reggel.

– Nem lehet.

– Muszáj.

– Ha Géza szabadul, és hazajön, és nem vagyok itt, mit gondol? Nem vártam rá? Nem vigyáztam a lakásra? A könyveire?

– A halotti szentséget azt feladták magára végül, kedves?

– Nem. De még feladhatják.

– Amúgy én azt mondom, jelen körülmények közt egyáltalán nem árt, ha föl van adva ránk az utolsó kenet. Nem csak ezek miatt: akármikor ránk eshet egy bomba.

– Képzelve, nem mondtam ki, hogy éljen Szálasi – súgja Zsóka.

– Nem? Az szép – súgja dr. Horváthné. Ő már kimondta egyszer-kétszer. Hozzá lehet szokni, ha nagyon muszáj.

Megsimogatja az arcát, óvatosan, mintha lázzal dacoló kisgyerekhez érne.

A fiatalasszony kinyújtózik a plédje alatt. Beleszippant a párna alatt őrzött pizsamába: férje illata. Szinte azonnal álomba merül. Alszanak a szomszédban a régi keresztény szomszédok is, alszanak az újonnan beköltözött nyilas lakók a damasztlepedőkön. Alszanak a szekrények a megkönnyebbedett polcokkal, álmukban nyújtózkodnak, hal-kan belereccsenve. Most épp nincs légitámadás, a szobákat a régi lakosok vekkereinek és állóóráinak ketyegése, olykor bűgő harangütése járja át.

Távoli robbanásra vagy szokatlan órazajra riad Falussy hadnagy, és nem tudja, hol van. Erősen kell vizelnie, és sehogy sem találja a vécét. Nincs ott sem a felesége, sem a ZsókJaja. Kitéved a lépcsőházba, egy pillanatig arra gondol, ott intézi el a dolgát, de erőt vesz magán, és visszahúzódik a lakásba. Szerencsére az előszobafal el van látva esernyőtartóval, abba ürítkezik. Holnap majd kiönti a húgyot. Azonkívül a névtáblát is leszerelteti a bejárati ajtóról. De kivel véset új feliratot ezekben a mozgalmas napokban? Szépen kalligrafált ssy-vel a végén? Talán rá lehet venni valamelyik műszerész testvért a Magyar Optikai Művektől... A Zsókat pedig igenis megtanítja hungarista módon köszönni. Vagy már kivégezte? Erre csak homályosan emlékszik doktor Falussy. Az nagyon sajnálatos volna, ha elintézte, és még csak emléke se maradt róla, és még egyszer nem lehet már kivégezni. Csinos teremtés. A hullája az vajon itt maradt? Volt az egyik kacsóján egy jegygyűrű, a másikon pedig ékköves. Nehogy már rajta maradjanak! Rátalál a hálószobára, és beledől az ágyba. Másnap majd kideríti, életben van-e még a fiatalasszony.

Mindenekelőtt italt kell szereznie, mert mind elfogyott... A reggeli pálinka sem áll rendelkezésre. Be kell csöngessen a házban a testvérekhez. Valaki biztos megszánja majd. Ezzel alszik el újra.

SZLAVKO

Figyelemre méltóan széles a homloka, boltozatos a koponyája. Erősen kopaszodik.

Erő és magabiztosság van a tekintetében. Tagadhatatlan, hogy értelem is.

Kb. 175 cm magas, szőke, kék szemű, vállas, izmos, erős.

A hét év, a nehéz testi munka nyomot hagyott rajta. '45-ben még nem volt ennyire robusztus: szőke haját, kis bajszát említették jellemzősekor.

Tudom, sokak szerint nem kell, hogy több szó essék a nyilasokról és arról, miket műveltek. Mert már az is túl sok, amennyit eddig hallottak róluk. Konkrétan Budapest XII. kerületének lakosai közül a legtöbben minden bizonnyal így gondolkodnak. Ahol ők most itt éldegélnék, régen nyilasok működtek? Tényleg? És valami kegyetlen dolgokat csináltak? Jó, lehet, de minek róla beszélni?